

"Sproget er en Gave, som er givet alle uden Forskjel"

Taler
Åse Kleveland

Dato
5 januar 1996

Sted
Oslo

Omstendigheter
Tale ved åpningen av Ivar Aasen-året 1996

- 1 Det er en stor glede å representere regjeringen ved åpningen av Aasen-året.

- Nynorskens far er en myteomspunnet figur i norsk åndsliv, dyrket, kanonisert og hatet, jamfør den kjente forlagsmannen Henrik Groth som mente at Norge
5 hadde vært utsatt for to fatale ulykker; Svartedauden og Ivar Aasen.

Hvorfor bruke et helt år på å markere at det har gått et århundre siden denne omstridte mannen døde?

- 10 Jeg skal ikke unnlate å svare, men la meg bare kort få minne om at han ble født den 5. august 1813 - noen få måneder etter at den 26 år gamle Prins Christian Fredrik steg i land på Hvaler, fra en liten fiskerbåt som nyutnevnt stattholder i dobbeltmonarkiet - og bare noen få måneder før den samme prinsen sa ifra seg arveretten til den norske tronen og var med på å gi Norge en av samtidens mest
15 radikale og demokratiske forfatninger. Denne radikale forfatningen var en hjørnestein i Aasens språkpolitiske argumentasjon.

- I 1836 skrev han 22 år gammel i programartikkelen Om vort Skriftsprog. "Vi ønske os just et Folkesprog, et som enhver Landsmand uden Møie kan tage Deel
20 i; vor Statsforfatning berettiger os til dette Ønske".

- Tolv år senere, i det europeiske revolusjonsåret 1848, hadde han gjort unna sine mest omfattende studiereiser gjennom 250 av dagens kommuner og gav ut "Det Norske Folkesprogs Gramatik". Det var det samme året som Marcus Thrane,
25 den unge redaktøren i "Drammens Adresse", agiterte for februarrevolusjonens radikale ideer og ble oppsagt. Det året 48-eren Ole Bull begeistret toget gjennom

gatene i Paris. Aasen selv var heller ikke mørkredd når han møtte kritikerene av sitt språklige rekonstruksjons-forslag; "Man siger at Forslaget grunder sig på en socialistisk Tendents. Ja, hvorfor ikke? Kommer ingen værre Socialisme, saa har det ingen Nød. Det ægte Sprogvæsen er altid socialistisk. Thi sproget er en Gave, som er givet alle uden Forskjel". Nå frykter kanskje noen at dette ender med at jeg melder Aasen inn i Det Norske Arbeiderparti, - det er ikke slik vi gjør det. Jeg vil bare markere at det er viktig å sette Aasen inn i en sammenheng der han blir noe annet enn en tilbakeskuende, nasjonalromantisk tusseladd. Aasen er like mye et barn av opplysningstidens rasjonelle idealer, og det er like lett å få øye på hans sosiale og politiske argumentasjon som på den rent nasjonale.

Når regjeringen går aktivt inn og støtter Aasen-året, er det fordi Ivar Andreas Aasen og målreisinga representerer noe av det beste i den kulturelle og politiske tradisjonen i dette landet - vekselvirkningen mellom det folkelige og det vitenskaplige, og selvsagt fordi målreisinga er rettmessig og fordi vi erkjenner at den tospråklige situasjonen vår ikke først og fremst er et problem, men en ressurs, og at dette synet trenger å styrkes.

Når det nå har gått 100 år siden språkreisere døde, så er jo det en anledning til å se på hvordan det står til med livsverket hans og det språklige jamstillingsvedtaket som følger vår moderne konstitusjon, og hva en eventuelt bør gjøre.

Vi snakker i dag så mye om at vi er blitt flerkulturelle og at det er en stor utfordring å mestre denne situasjonen på en skikkelig måte. Kanskje finnes det en inngang til dette spørsmålet, til denne ressursen i å dyrke nettopp mangfoldet i vår egen kultur. Det er kanskje en sammenheng mellom vår fremmedfrykt og våre fordommer mot det fremmede, det andre i vår kultur? Hvor viktig er tilgangen til eget språk for reell ytringsfrihet, for å kunne fungere i en flerkulturell sammenheng? Dette er et brennbart tema i dagens internasjonale debatt, vil det sprengte rammene for et Aasen-år? Nå er det jeg som spør eller utfordrer.

Ellers er jo Aasen som person et år verdt. Denne selvlærte mannen fra små kår, står ennå som en av de mest ruvende og allsidige skikkelser i vår intellektuelle historie.

Dette er et provoserende faktum for mange. For oss andre noe typisk norsk som

vi uten videre kan vedkjenne oss. Dikteren Aasen er en av våre mest folkekjære og kanskje mest brukte ved siden av Prøysen og Margrethe Munthe. Selv sang han Draumkvedetonen for Ludvig Mathias Lindemann, slik at denne melodien første gang ble notert ned med Aasen som kilde. Og Aasen har selv laget flere av tonene til sine egne dikt, enn det vi tror. Hans innsats som folkeminnesamler er også ruvende, og han kunne like gjerne som språkmann blitt vår norske Linné.

Noen av mytene om Aasen kan vi godt avlive, blant annen den som Henrik Groth og andre åndsmennesker har holdt liv i, men jeg håper at Aasen-året ikke blir så grundig og vederheftig at det ikke blir myter igjen. Hvordan var nå egentlig dette med Aasen og damene? Fridde han for å få nei eller ja? Og var nå egentlig Cafe Engebret Aasens stamkafé og derfor en naturlig plass å ha denne pressekonferansen? Uansett kafévaner, ønsker jeg oss lykke til med Aasen-året, og vi vet i alle fall at han var i nabolaget, for den 13. januar 1849 var han i Gamle Losjens store sal og hørte på Myllarguten og Ole Bull, og i dagboka står det at han var forkjølt, at det var over 1500 mennesker, og meget Bifald, så kanskje gikk han på Engebret etterpå og fikk seg en varm toddy.

Kilde

www.sprakrad.no

Emner

Hyllest, Ivar Aasen, Jubileumstale, Målsak, Nynorsk, Språksak

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/sproget-er-en-gave-som-er-givet-alle-uden-forskjel>